

VÄSTRA SKOGLYCKKAN

Antikvarisk förundersökning med konsekvensbeskrivning

Förslag till detaljplanebestämmelser och gestaltungsprinciper

Göteborg 2021-08-19

Anna Rodin

L I N D H O L M
R E S T A U R E R I N G A B

Drottninggatan 29

41114 GÖTEBORG

Tel: 031-336 09 40

anna@lindholm-restaurering.se

www.lindholm-restaurering.se

Inledning	4
<i>Material och metoder</i>	4
<i>Läsanvisningar</i>	5
Lagstiftning och kulturhistorisk klassning	6
<i>Kulturmiljöprogram för Uddevalla kommun</i>	6
<i>Plan- och bygglagen</i>	6
Historik	8
<i>Planeringshistorisk bakgrund</i>	8
<i>Bostadsbyggande under efterkrigstiden</i>	9
<i>Från hantverk till industri</i>	10
<i>Tidstypiska karaktärsdrag (lamellhus)</i>	11
<i>Utbyggnaden av Skogslyckan</i>	16
Beskrivning och karakterisering	26
<i>Bebyggelsemiljö</i>	26
<i>Husens gestaltning, material och detaljer</i>	30
<i>Karakterisering och antikvarisk bedömning</i>	38
Konsekvensbeskrivning	39
<i>Planerade åtgärder</i>	39
<i>Konsekvensbeskrivning</i>	39
Förslag på bestämmelser i detaljplan	41
<i>Utgångspunkter för förslag avseende bestämmelser i detaljplan</i>	41
<i>Förslag på varsamhetsbestämmelser i detaljplan</i>	41
Förslag på gestaltungsprinciper vid påbyggnad	42

Inledning

Fastighetsägaren har ansökt om planbesked för ändring av gällande planer med syftet att få en utökad byggrätt om ytterligare två våningar på befintliga byggnader inom fastigheterna Smögen 1, Sannäs 1, Väjern 2 och Resö 1. Kommunstyrelsen har i beslut beviljat att detaljplaneförslag för påbyggnad om två våningar kan upprättas.

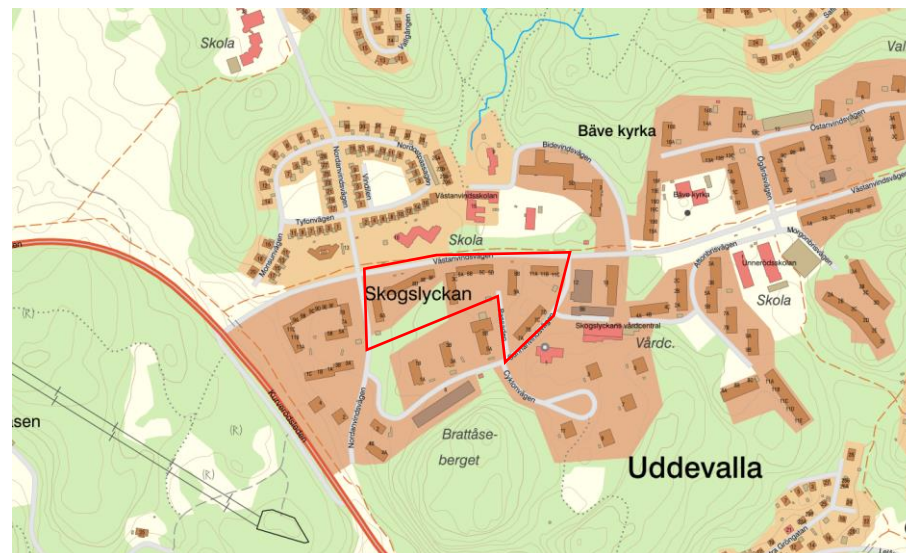
Bebyggelsen ligger inom område som finns utpekad i kommunens kulturmiljöprogram.

I samband med kommunens beredning av planbeskedet framförde Kommunledningskontoret synpunkten att fastighetsägaren Uddevallahems förslag till förändring inte följde kulturmiljöprogrammets rekommendationer. Bedömningen var att bebyggelsen idag har ett sammanhållet och tydligt uttryck för sin tid men att en förtätning är möjlig under förutsättning att man i planarbetet beaktar områdets gestaltning.

Följande utredning omfattar en förundersökning vilken syftar till att beskriva och karakterisera bostadsområdets kvaliteter ur ett antikvariskt perspektiv. Underlaget innefattar också en bedömning av föreslagna ändrings konsekvenser för de kulturvärden som identifierats liksom upprättande av förslag på lämpliga planbestämmelser gällande skydd och/eller varsamhet samt förslag på gestaltungsprinciper.

Förslag på bestämmelser och gestaltning omfattar bebyggelsen utvändigt.

Utredningen är utarbetad av Lindholm Restaurering AB på uppdrag av fastighetsägaren Uddevallahem.

Skogslyckans bostadsområde nordväst om Uddevalla centrum. Bostadshus som ingår i undersökningen är markerade. (Länskartor)

Material och metoder

Undersökningen baseras på tillgängligt källmaterial såsom äldre planer, ritningar och fotografier. Inventering och fotodokumentation har genomförts som ett led i beskrivning och analys av bebyggelsens kvaliteter och karaktärsdrag.

Inventeringen omfattar endast dokumentation av exteriören.

Läsanvisningar

Underlaget inleds med ett kapitel som redogör för de förutsättningar som gäller avseende lagstiftning och kulturhistorisk klassning. Därefter följer ett historiskt avsnitt med redogörelse för bebyggelsemiljön och byggnadernas tillkomstshistoria samt hur husen förändrats över tid. I nästkommande kapitel beskrivs och

karaktäriseras bebyggelsen så som den ser ut idag. Beskrivningen samt karakteriseringen fokuserar på husens exteriör. Därefter följer ett avsnitt som belyser föreslagna ändrings konsekvenser för identifierade kulturvärden. Underlaget avslutas med formulering av förslag på skydds- och/eller varsamhetsbestämmelser i detaljplan samt förslag på gestaltungsprinciper.

Del av bebyggelsen inom Västra Skogslyckan.

Lagstiftning och kulturhistorisk klassning

Kulturmiljöprogram för Uddevalla kommun

Skogslyckan finns upptaget i kommunens kulturmiljöprogram och ingår i område 21, Skogslyckan – Unneröd.

Ur programmet

Direkt norr om den stora svetshallen på varvsområdet byggdes ett bostadsområde, öster om den gamla egendomen Kasen. Skogslyckan är ett tämligen varierat område med en blandning av trevånings lamellhus formade kring fyrkantiga gårdar på plana markområden samt punkthus i höjdpartiets södra del. Även på Skogslyckan planerades egna servicefunktioner kring en central torgbildning.

Skogslyckans etablering som bostadsområde kan direkt knytas till varvets utveckling under 1950-talet och dess stora behov av arbetskraft. Varvsledningen tog då initiativ till att förbättra tillgången på bostäder i Uddevalla. Området utgjorde en del av egendomarna Kasen och Brattås, som vid denna tid ägdes av varvets grundare, Gustaf B Thordén. Varvet planerade en helt ny och fristående stadsdel i området. Första etappen i detta projekt var ett villaområde i den nordvästligaste delen av planområdet och fortsatte därefter med byggnation av flerbostadshus söder därom. Vid tiden för varvets ekonomiska problem minskade dess möjligheter att slutföra bostadsprojektet. Den kommunala bostadsstiftelsen Uddevallahem färdigställde Skogslyckans bostadsområde.

Unneröd var under 1600-talet ett torp under Brattås. Från och med 1730-talet utgjorde Unneröd en egen enhet. Manbyggnaden, som uppfördes under 1740-talet och byggdes till ett tiotal år senare, fungerar idag som församlingshem. Planerna på ett bostadsområde i denna del började utredas under slutet av 1940-talet. Uddevalla kommun inledde förhandlingar om markköp redan 1948, men affären slutfördes först 1959 genom kommunal expropriering av marken. Bostadsområdet stod klart år 1966.

Unneröd är idag i stort sett en utbyggnad av Skogslyckan och betjänas av samma torganläggning som den senare. Husen på Unneröd består av ljust putsade högre skivhus samt trevånings lamellhus i rött tegel med valmade tak.

Bäve kyrka belägen invid Unneröds gård uppfördes omkring 1970.

Bedömning: Skogslyckan är tillsammans med Unneröd idag en god exponent för det sena 1950-talets byggande från tiden innan miljonprogrammets bostadsbyggande inleddes.

Åtgärdsförslag: Varsamhetsbestämmelser eller föreskrifter av skyddskaraktär bör gälla för samtliga byggnader i området.

Plan- och bygglagen

Detaljplan

Plan- och bygglagen anger att planläggning skall göras med beaktande av stads- och landskapsbild samt natur- och kulturvärden. Tillägg i befintlig bebyggelse skall göras varsamt.

2 kap. Allmänna och enskilda intressen

6 § Vid planläggning, i ärenden om bygglov och vid åtgärder avseende byggnader som inte kräver lov enligt denna lag ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till

1. stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan,

[...]

Vid planläggning och i andra ärenden samt vid åtgärder avseende byggnader som inte ingår i ett ärende enligt denna lag ska bebyggelseområdets särskilda historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden skyddas.

Ändringar och tillägg i bebyggelsen ska göras varsamt så att befintliga karaktärsdrag respekteras och tillvaratas. Lag (2014:477).

Förvanskningförbud och varsamhet vid ändring

Särskilt kulturhistoriskt värdefulla byggnader och miljöer skall enligt PBL skyddas från förvanskning.

Förvanskningförbudet gäller såväl exteriör som interiör (PBL 8:13). Vid underhåll skall åtgärderna anpassas till byggnadens kulturhistoriska värden (PBL 8:14) och ändringar skall utföras varsamt med hänsyn till byggnadens karaktärsdrag (PBL 8:17).

Undantag får göras från de krav på ett byggnadsverks tekniska egenskaper som anges i PBL 8 kap. 4 § med hänsyn till byggnadens förutsättningar samt bestämmelserna om varsamhet och förbud mot förvanskning. (PBL 8 kap. 7 §)

Ur PBL:

8 kap. Krav på byggnadsverk, byggprodukter, tomter och allmänna platser

Undantag från utformnings- och egenskapskraven på byggnadsverk

7 § Vid ändring eller flyttning av en byggnad får kraven i 1 och 4 §§ anpassas och avsteg från kraven göras med hänsyn till ändringens omfattning eller flyttningens syfte samt med hänsyn till byggnadens förutsättningar och till bestämmelserna om varsamhet och förbud mot förvanskning i detta kapitel.

Förbud mot förvanskning

13 § *En byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt får inte förvanskas. Första stycket ska tillämpas också på*

- 1. anläggningar som är bygglovspliktiga enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 7§,*
- 2. tomter i de avseenden som omfattas av skyddsbestämmelser i en detaljplan eller i områdesbestämmelser,*
- 3. allmänna platser, och*
- 4. bebyggelseområden.*

Underhåll och varsamhet

14 § *Ett byggnadsverk ska hållas i vårdat skick och underhållas så att dess utformning och de tekniska egenskaper som avses i 4 § i huvudsak bevaras. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadsverkets värde från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt. Om byggnadsverket är särskilt värdefullt från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt, ska det underhållas så att de särskilda värdena bevaras.*

En anordning för ett syfte som avses i 4 § första stycket 2–4, 6 eller 8, ska hållas i sådant skick att den alltid fyller sitt ändamål. Lag (2011:335).

17 § *Ändring av en byggnad och flyttning av en byggnad ska utföras varsamt så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar till vara byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden.*

Historik

Planeringshistorisk bakgrund

1800-talets andra hälft dominerades av industrialisering och en omfattande inflyttning av landsbygdens befolkning till städerna. Detta skapade ett stort behov av nya bostäder till industriernas arbetare vilket de dåvarande byggmästarna och hyresvärdarna inte förmådde tillfredsställa. Den förhållandevis låga utbyggnadstakten bidrog till trångboddhet och svåra förhållanden för de som hade det sämst ställt. Dessutom höll bostäderna i allmänhet en låg standard med enkla kök och brist på hygienutrymmen. Ett rum och kök var länge standard för en familj med låg inkomst. Det gjorde Sverige till ett av Europas mest trångbodda länder kring sekelskiftet 1900. Det var också vanligt att man hyrde ut rum eller sängplatser vilket medförde att många personer skulle samsas om ett redan mycket begränsat utrymme. Den svåra bostadssituationen utgjorde ett stort samhällsproblem och allvarliga sjukdomar som Tuberkulos spreds i de trånga och ohälsosamma bostäderna.

I början av 1900-talet gjordes en satsning på så kallade Egna hem som ett sätt att ge familjer med små medel möjlighet att själva bygga sina bostäder. I städerna avsattes mark som ofta uppläts mot tomträtt och egnahemsbyggarna erbjöds förmånliga lån. Ett fristående hus med trädgård ansågs som den ideala familjebostaden där man kunde komma undan innerstadens smuts och trängsel. Småhusbyggandet blev dock inte tillräckligt omfattande för att det skulle råda bot på bostadsbristen och andra åtgärder behövde sättas in. I samband med första världskriget ändrade myndigheterna inställning i frågan och började uppföra bostäder i kommunal regi. De första kommunala bostadsföretagen och kooperativa bostadsrörelser som HSB grundades på 1920-talet. Under mellankrigstiden stod dock ännu den privata byggsektorn för den största andelen nyproduktion och på 1920-talet var fortfarande ett rum och kök standard.

1930-talet präglades av ekonomisk kris och arbetslöshet. Bostadsstandarden var fortsatt låg och födelsetalen rekordlåga. 1934 publicerades den politiska idéskriften *Kris i befolkningsfrågan* av Alva och Gunnar Myrdal och den fick stort genomslag. De såg ett växande problem i en borttynande befolkning och menade att man borde stödja barnfamiljer genom olika reformer såsom barnbidrag, fri sjukvård, gratis

skollunch, bostadsbidrag och så vidare. En grundläggande tanke var även att alla familjer skulle ha rätt till en god bostad till en rimlig hyra.

Bostadssociala utredningen och den svenska modellen

I linje med paret Myrdals idéer började den då sittande socialdemokratiska regeringen att prioritera bostadsfrågan genom att bland annat tillsätta en omfattande utredning. Den bostadssociala utredningen som presenterades 1945 kom att bli avgörande för svensk bostadspolitik under efterkrigstiden. Den slog fast att hela svenska folket skulle ha rätt till goda och hygieniska bostäder till rimliga hyror. Målsättningen var att man inte skulle bo fler än två personer per rum, vilket innebar två rum och kök för en familj på fyra personer. En sådan lägenhet skulle dessutom inte få kosta mer än en femtedel av en industriarbetares lön. Detta mål skulle nås genom hyresreglering, statliga bostadslån och räntesubventioner men också med bostadsbidrag till låginkomsttagare. De statliga bostadslånen utformades så att de kommunala bostadsföretagen fick de mest fördelaktiga villkoren medan kooperativ fick något sämre och allra sämst lånevillkor fick de privata byggföretagen. Kommunerna tilldelades en viktig roll i egenskap av byggherre och samtidigt fick man på kommunal nivå stora möjligheter till att planera bebyggelsens placering och utformning genom den nya byggnadslagen och byggnadsstadgan från 1947. Kommunerna var även, i enlighet med den nya bostadspolitiken, satta att beräkna framtida behov av bostäder samt att utforma bostadsprogram.

Den svenska bostadspolitiken fick uppmärksamhet utomlands för sin utgångspunkt att alla medborgare skulle ha rätt till en god bostad. I många andra länder satsades på särskilt utsatta grupper och den svenska målsättningen att höja bostadsstandarden för alla uppfattades som radikal utanför landets gränser. Att inte skilja ut låginkomsttagare genom att endast erbjuda dem subventionerade bostäder var en bostadspolitik Sverige var tämligen ensam om vid denna tid. Satsningen på bostäder genom statliga lån väckte intresse även som framgångsrikt exempel på en samhällsbyggnad med ena foten i kapitalism och den andra i socialism – den svenska medelvägen.

Till följd av bostadspolitiken ökade mängden allmännyttiga bostäder kraftigt i början av 1950-talet. Trångboddheten minskade avsevärt men bostadsbristen höll ändå i sig, bland annat till följd av den fortsatta urbaniseringen. Industrin gick på högvarv och nya arbetsplatser med goda arbetsvillkor lockade allt fler att flytta från landet till staden. Hushållens ekonomi förbättrades också vilket medförde efterfrågan på större och bättre bostäder. Från 1950-talet betraktades tre rum och kök som den normala familjelägenheten från de statliga lånemyndigheternas sida. Köpkraften hade ökat markant genom den positiva konjunktur- och löneutvecklingen och i takt med att människor började få råd att skaffa sig större lägenheter blev bostadsbristen ännu mer tydlig och påtaglig.

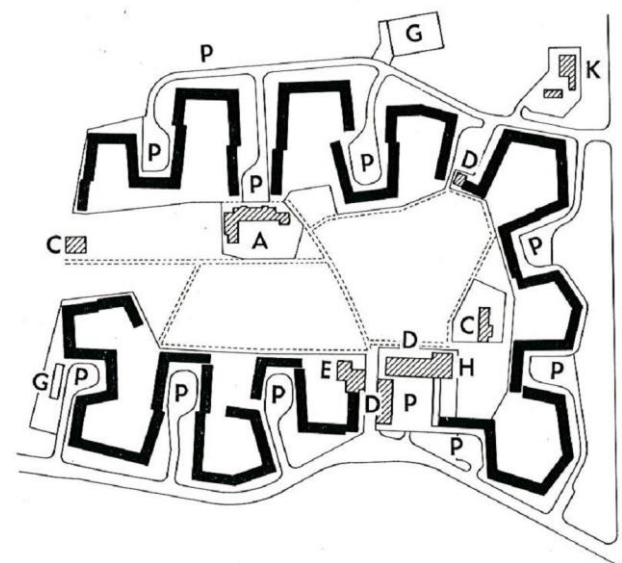
Bostadsbyggande under efterkrigstiden

Från bostäder till grannskap

I början av 1900-talet hade man börjat ta avstånd från städernas gamla rutnätsplaner och byggde istället storgårdskvarter för att få in mer ljus i lägenheter och utemiljö. Dessa kvarter anpassades gärna till topografin och fick svängda gator och stora sammanhängande gårdsrum. I och med funktionalismens inträde blev idealet istället en upplöst stadsplan med parallella lamellhus och "hus i park" var ett eftersträvanvärt mål. Grönskande områden prioriterades liksom solinfallet i lägenheter och mellan byggnadskropparna. Många bostadsområden av denna typ växte upp i de större städernas utkanter på 1930-talet.

På 1940-talet kom dock lamellhusområdena att kritiserats för att vara för ensidiga och likriktade. Istället ville man motverka monotoni, skapa rumslighet och variera bebyggelsen. Kringbyggda gårdar ersatte de parallellagda bostadslängor som karaktäriserat lamellhusplanerna och nya och mer varierade stadsplaner togs fram. Några av de tidigare idealen införlivades dock med de nya idéerna varför de kringbyggda gårdarna gjordes luftiga och grönskande. Flera av de bostadsområden som uppfördes under 1940- och 1950-talet uppvisar denna hänsyn till, och tillvaratagande av, det befintliga landskapets karaktär. Bergknallar och stora träd fick vara kvar och gavs rumslig betydelse i de nyuppbbyggda områdena. Framhävandet av

naturen i nybyggandet vid denna tid var också något som uppmärksammades av utländska planerare och det ansågs som ett svenskt eller nordiskt särdrag. Vad som särskilt utmärker efterkrigstidens stadsplaneideal gäller stadsdelarnas innehåll. Nu var det "grannskapsplaneringen" som slog igenom, inspirerad av engelska teorier och exempel, men anpassad efter svenska förhållanden. Bostadsområdena skulle byggas i mindre enheter, grannskap, och vara överblickbara. Det skulle finnas samhälllig service, handel och kultur i nära anslutning till bostaden vilket skulle bidra till att skapa trivsel, hemkänsla och gemenskap för de boende. Detta skulle även gynna det demokratiska samhället eftersom man ansåg att dessa faktorer utgjorde grogrund för den demokratiska människans utveckling. En av orsakerna till fascismens framväxt uppfattades nämligen ligga i storstadens otrygghet och grannskapsenhetens ideologiska mål var att motverka denna otrygghet och ensamhet.

Baronbackarna i Örebro, utformat efter grannskapsidealet och ett av de första områdena med genomförd trafikseparering.

(Ur Arkitektur 1965:5)

Under 1950-talet inträffade en rad förändringar vilket också ändrade förutsättningarna för byggande och planering. Bland annat medförde konjunkturuppgången en kraftig ökning av bilismen och trafikseparering blev därför vanligt i efterkrigstidens bostadsområden. Tidigare hade man knappast behövt fundera på att hålla biltrafiken separerad, även om tankar på trafikseparering funnits sedan 1920-talet. Men det ökade bilinnehavet ställde nya krav på säkra och mänskliga boendemiljöer, inte minst för barnfamiljer. Separeringen av gång- och biltrafik

mynnade ut i planer med stora sammanhängande grönytor, avskärmade från trafikerade gator. Till en början fanns inget behov av parkeringshus eller större parkeringar utan bilarna parkerades utmed gatorna. Men i takt med att bilinnehavet ökade kom också behovet att ta mark i anspråk för parkering vilket starkt kom att påverka planeringen av bostadsområden från slutet av 1950-talet och framåt. Infrastrukturen kom också att byggas ut kraftigt, bland annat till följd av urbaniseringen och handelns koncentration, vilket ledde till genomgripande omdaningar av landskapet med stora trafikanläggningar och motorleder. Det var förändringar som främst blev märkbara under 1960-talet men de var en följd av utvecklingen decenniet innan.

Ytterligare en viktig förändrande faktor under 1950-talet var en strävan efter att rationalisera byggandet. Detta hade förvisso varit ett mål sedan 1920-talet men nu tog det riktig fart. Pådrivande faktorer var bland annat ökade löner och brist på arbetskraft i byggbranschen. Från mitten av 1950-talet började de stora byggföretagen lämna hantverksbyggandet och övergå till prefabricerade byggelement. Hittills hade byggprojekten i Sverige betraktats som för små för att prefabricering skulle kunna löna sig men i efterkrigstidens allt större bostadsområden syntes plötsligt planerna realistiska. Det prefabricerade bygget krävde också långt färre byggnadsarbetare vilket var en lösning på bristen på arbetskraft. Flera fabriker för industritillverkade byggelement startades. Med billigare och snabbare byggande hoppades man kunna lösa den fortsatta bostadsbristen.

Tekniken medförde dock nya problem. De förtillverkade byggelementen krävde till exempel stor måttnoggrannhet och ett enhetligt modulsystem med vissa standardmått utvecklades. Elementen kunde bland annat utgöras av bjälklag, väggar och golv men också av hela rumsvolymer. För att montera elementen krävdes stora lyftkranar och såväl spårbundna som stationära, men också mobila kranar utvecklades. Den nya tekniken satte också sin prägel på planlösningar och stadsplaner och efterkrigstidens mer småskaliga och hantverksmässiga byggande övergick under det sena 1950-talet till ett mer storskaligt och industrialiserat byggande, på många sätt oprövat både i estetiskt som i socialt hänseende.

Ett av de första bostadsområden som uppfördes med förtillverkade byggelement var ett bostadsområde i Östberga i Stockholm. Förtillverkade väggar, bjälklag och trapplöp monterades på plats med hjälp av spårbundna kranar. Husen uppfördes i mitten av 1950-talet. (Ur Folkhemmets bostäder 1940–1960)

Från hantverk till industri

Arkitekturen på 1940- och 1950-talet var, beträffande det mer hantverksmässiga byggandet, i huvudsak inspirerat av ett mer traditionellt formspråk med variation såväl i form, färg och material. Traditionella formelement som burspråk, foder och knutar i avvikande färg eller struktur liksom tegel, grov spritputs och jordfärger – såsom rött, grönt och ockra – var vanligt. I det industrialiserade och rationaliserade byggandet som tog fart från mitten av 1950-talet kom prefabricerade material såsom betongstommar och fasadelement att ersätta det hantverksmässiga byggandet, något som också satte sin prägel på arkitekturen.

Efterkrigstidens intensiva utveckling av det industriella byggandet ledde bland annat till att en hel rad nya fasadmaterier kom att introduceras, exempelvis betongelement, olika typer av skivmaterial samt plåt. Men material med mer traditionella uttryck, såsom fasadtegel och puts fortsatte alltjämt att vara vanligt. Det blev vanligare att byggnadernas volymer betongades, husen blev mer lådliknande med plattare tak och släta fasader. Genom att betona upprepningen av delar såsom exempelvis fönster och balkonger fick man mönstereffekter som kunde förstärkas av horisontella band med till exempel plåt eller fiberskivor. Fasadernas elementskarvar kunde bli en del av det arkitektoniska uttrycket. Arkitekturen fick på många sätt sin karaktär av tekniken där bland annat långa rader av upprepade fönster utgjorde en konsekvens av elementbyggnade.

Skalan i byggandet förändrades och många arkitekters ideal gick från det mer småskaliga och lokala till det mer storskaliga, internationella formspråket. Skulptural verkan eftersträvades i många fall, det var arkitektur tänkt att upplevas från motorvägen eller luften.

Trots utvecklingen mot ett mer rationellt byggande fortsatte det traditionella lamellhuset ändå att vara den vanligaste byggnadstypen vid uppförandet av flerbostadshus.

Tidstypiska karaktärsdrag (lamellhus)

Lamellhus i grannskap

Under 1950-talets första hälft byggdes fortfarande bostadshusen hantverksmässigt med bärande fasader i lättbetong och med en bärande hjärtvägg längs hela huset. Lamellhusen uppfördes övervägande i tre våningar med källare och alltid utan hiss. Källarvåningens sockelhöjd kunde variera och ta upp nivåskillnader i terrängen. Första bostadsplanet låg i regel en halvtrappa upp.

Lamellhusen placerades i oregelbundna mönster längs gator och med gårdsrum förlagda mot söder. Förskjutna och även vinklade huskroppar bildade sammanhängande fasader. Lägre länkbyggnader kunde också binda ihop husen över

hörn. Dessa utgjorde ett tidstypiska byggelement som både bidrog till slutenhet runt gården och öppenhet mot omgivningen i den portik som bildades i eller under länkbyggnaden.

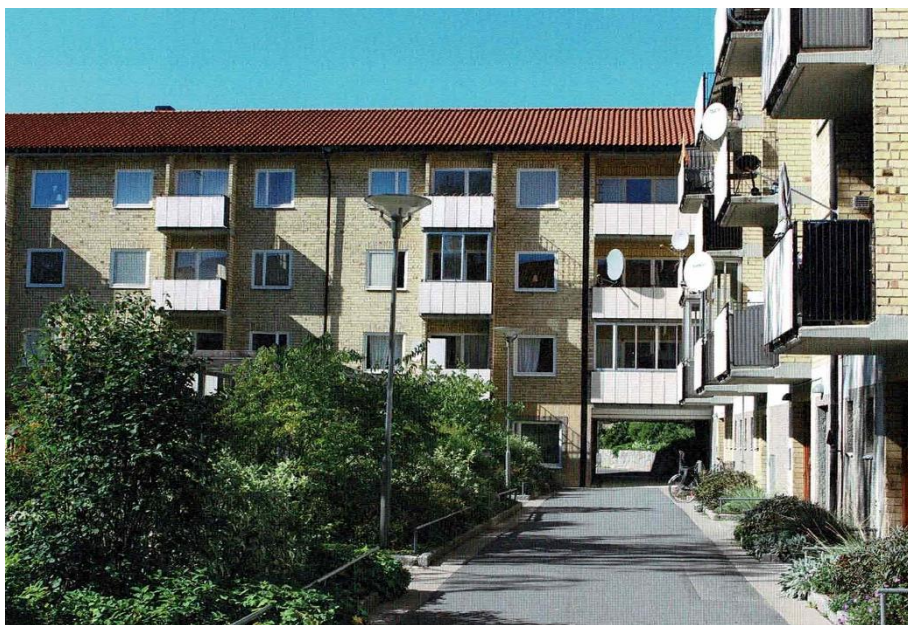
Exempel på lamellhus i grannskap.

Fasaderna var symmetriskt uppbyggda och arkitekturen tidstypisk med likartad utformning av husen både inom områden och mellan olika områden uppförda samtidigt. Spritputsade fasader med ljusa fönsteromfattningar och hörnmarkeringar, balkongfronter i starka kulörer, sadeltak med rött lertegel och portar på regelbundna avstånd är exempel på typiska karaktärsdrag för dessa bostadshus. Gården var ofta

en kombination av gräsytor och sparad natur med klipphällar i dagen och stora, uppvuxna träd.

Lamellhus

Mot 1950-talets slut slog det mekaniserade byggandet igenom. Lyftkranar, grävmaskiner och prefabricerade byggnadsdelar medförde effektiva byggen. Husen konstruerades på ett nytt sätt med bärande mellanväggar och gavlar av platsbyten betong. Själva ytterväggarna var icke-bärande och murades av lättbetong som putsades eller kläddes med fasadtegel.

Två exempel på lamellhus från 1950-talets slut.

Lamellhusen i stadens utkant byggdes i tre våningar utan hiss och ibland även utan källarvåning. Första bostadsplanet kunde ligga i marknivå och entréerna vette mot gården. Husen placerades ofta i vinklar runt stora gårdar vilka planterades med buskar och gräsmattor. Intill fasaderna förlades raka och asfalterade gångar och

portiker, alternativt släpp mellan huskroppar som ledde in och ut från gården. Många av husen hade garage i bottenvåningen.

Den nya produktionstekniken avspeglades i arkitekturen. Fasaderna var klädda med tegel eller puts. Indragna eller utanpåliggande balkonger med höga förtillverkade stödsivor av betong kunde dominera söderfasaderna. Taken var inte sällan flacka sadeltak täckta med tegelpannor eller papptäckta motfallstak med invändig takavvattning och endast en smal plåtsarg i fasad.

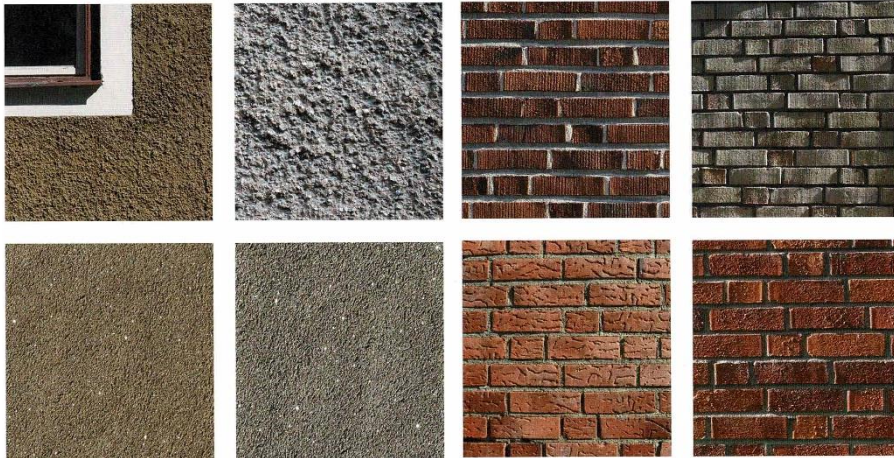
Balkonger med förtillverkade stödsivor av betong.

Material och detaljer

Fasadmaterial

Lamellhusen var vanligen individuellt färgsatta och ofta putsade med grov spritputs vilket medförde en kraftig materialverkan. Putsen var genomfärgad och innehöll stora korn som gav en grov struktur. Dova nyanser av grått, ockra, grönt, rödbrunt och beige var vanliga. Den låga sockeln var också spritputsad, i en mörkt grå kulör. Fönster försedda med omfattningar och hörnmarkeringar var ofta slätputsade och avfärgade i en ljus kulör. Ädelputs med tillsatt glimmer förekom också, men det gällde främst höga punkthus.

Användningen av fasadtegel ökade under 1950-talet. Bättre värmeisolering i ytterväggar kunde erhållas antingen med lättbetongblock eller med murtegel som kläddes med fasadtegel. Både rött och gult tegel var vanligt och det maskinellt framställda teglet ytbehandlades på olika sätt för att skapa variationer, bland annat med räfflad, trådsuren och sandad yta.

Spritputs och ädelputs samt tegel med olika bearbetning av ytan.

Balkonger

De flesta lägenheter uppförda vid tiden hade balkonger. De var ofta orienterade mot ett soligt väderstreck med placering ovanför varandra. Balkongerna förekom både

som utanpåliggande och indragna. En tidstypisk balkongfront på lamellhus bestod av korrugerad stålplåt med sinusprofil, monterad på in eller utsidan av en ram av smidesjärn med en överliggare av smide. Överliggaren var rund eller utgjordes av ett plattjärn. Plåten var ofta i en stark kulör, röda, blå och gröna fronter men även vita fronter var vanliga. Dekorativa inslag kunde förekomma i form av sicksackformade slingor mellan front och överliggare eller specialritade genomsiktliga räcken. Fronter i betong blev vanligare under slutet av decenniet. De bestod av betongelementsdiver monterade på en stålram där kombinationer av betongfronter och metallräcken var vanlig. Det blev också vanligare att balkongerna kopplas ihop två och två med en gemensam front och avskiljande mellanvägg. De rumsbreda plattorna var antingen upplagda på sidostöd av betong i hela husets höjd eller indragna från fasadliv.

Balkongerna kunde vara indragna eller utanpåliggande. Mot slutet av 1950-talet blev det vanligare med fronter av betong.

Fönster

Lamellhusens fasader var generellt symmetriskt uppbyggda med regelbunden fönstergruppering. Tvålufts-fönstren var antingen utformade med två lika stora fönsterbågar eller med asymmetrisk indelning där en av lufterna var en mindre vädringsluft. Stora vardagsrumsfönster med helt nya indelningar och spröjsningar förekom också liksom dekorativa, mångkantiga fönster – sistnämnda inte sällan i anslutning till trapphusen vilka var halvplansförskjutna och tydligt avläsbara i fasad.

Partier mot vardagsrum med stora fönster och intilliggande balkongdörrar var vanliga. En del lamellhus var också försedda med franska balkonger.

Fönstren var kopplade och inåtgående – något indragna i relation till fasadlivet. Fasaden var ofta putsad direkt mot karm vilket tätade mot drag. Slätputsade omfattningar kunde också möta karmen vilket var positivt ut byggnadstekniskt perspektiv.

Fönsterkulören var ofta i vitt, grått eller i en kombination av brun karm med vita bågar. De spritputsade husen hade ofta ljusa, slätputsade omfattningar vilket medförde att fönsteröppningen upplevdes större. Även slätputsade hus kunde ha markerade fönsteromfattningar.

Exempel på fönstertyper som var vanligt förekommande.

Portar

Entrépartiet ägnades ofta stor omsorg och öppenheten för nya former var påtaglig. Lamellhusets portar var generellt regelbundet placerade med cirka två till fyra likadana entréer i varje länga. De halvplansförskjutna trapphusfönstren i axel med porten förstärkte placeringen.

Själva dörrpartiet kunde vara symmetriskt eller asymmetriskt utformat, i form av en enkeldörr med eller utan sidoljus. Själva porten brukade vara av fernissad ek- eller mahognyfanér på ett ramverk av furu med stora glasytor.

Den placerades indragen i fasad med en något utskjutande omfattning alternativt försågs med ett mindre skärmtak. Belysning kombinerat med gatunummer placerades ovan eller bredvid porten.

Entrépartierna var ofta omsorgsfullt utformade med material och detaljer av hög kvalitet.

Portomfattningarna bestod av tunna skivor av natursten, gjuten konststen, rullskift i tegel eller en ram av mosaik. Inslag av kopparplåt i avtäckningar var vid tiden också vanligt förekommande.

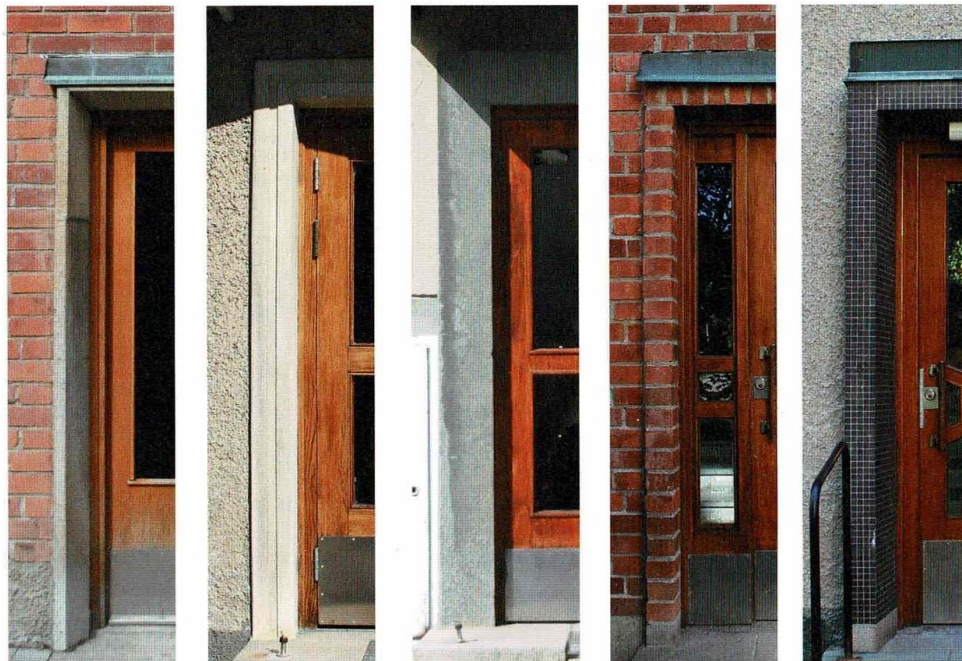
Portarnas handtag var utformade i teak eller ek i kombinationen med förnicklad metall, ibland också helt i metall. Det fanns många olika greppvänliga och fantasifulla former. Likadant handtag satt ofta på ömse sidor av dörrbladet men ibland fanns endast en tryckplatta på ena sidan och draghandtag på den andra.

Exempel på handtag.

Armaturer som även redovisade numret på uppgången.

Dekorativt utformade portomfattningar.

Samtliga bilder är hämtade från Tidstypiskt – Arkitekturdetaljer i flerbostadshus 1880–1980.

Källor: Björk, Cecilia, Nordling, Lars & Reppen, Laila, Så byggdes staden (2000), Björk, Cecilia & Reppen, Laila, Tidstypiskt – Arkitekturdetaljer i flerbostadshus 1880-1980 (2016), Caldenby, Claes (red.), Att bygga ett land (1998), Hall, Thomas (red.), Rekordåren – en epok i svenskt bostadsbyggande (1999), Rudberg, Eva, "Folkhemmets bostäder – en svensk modell" i Folkhemmets bostäder 1940-1960 (1987), Rudberg, Eva, Folkhemmets byggande under mellan- och efterkrigstiden (1992).

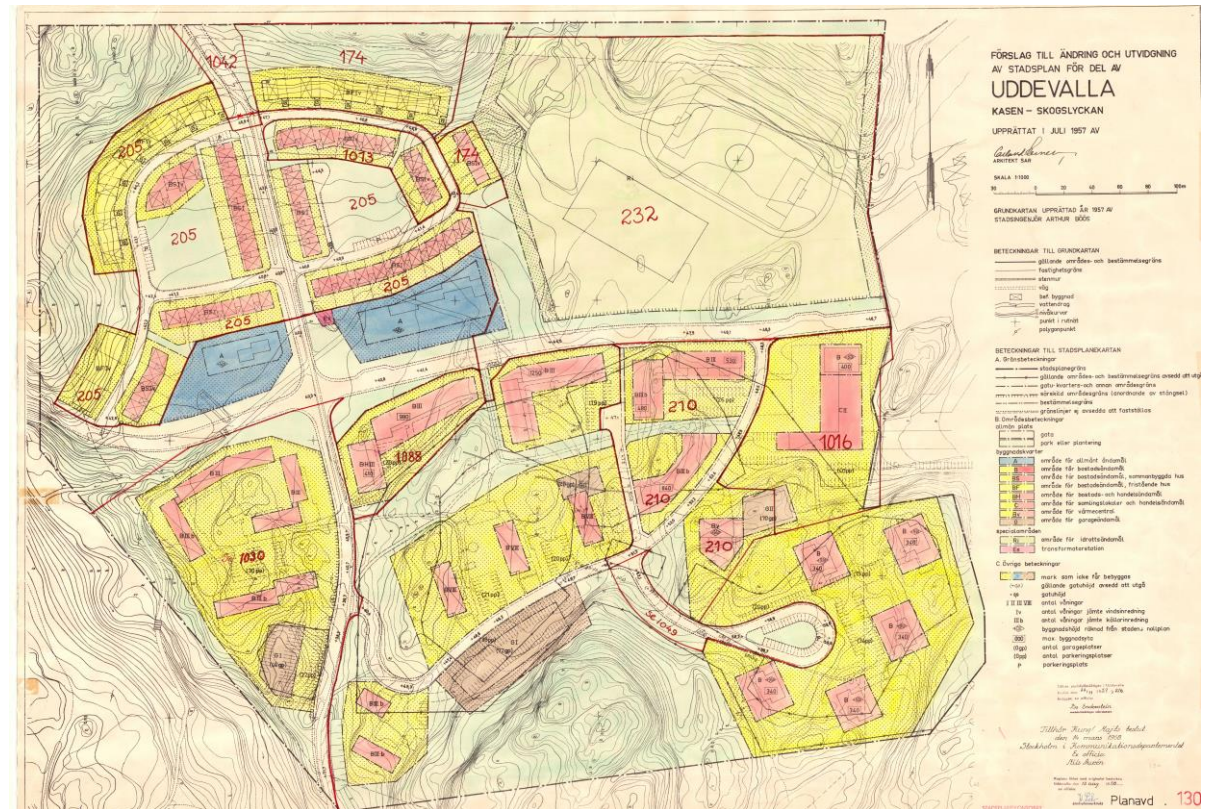
Utbyggnaden av Skogslyckan

Skogslyckan samt intilliggande Unneröd utgör två tidiga bostadsområden uppförda strax nordväst om Uddevallas centrum. Bostäderna uppfördes på initiativ av Uddevallavarvet för att tillgodose varvsarbetarnas bostadsbehov och utgjorde en helt ny och fristående stadsdel i staden, förlagd norr om den stora svetshallen på varvsområdet.

Bostadsområdena byggdes i olika etapper mellan 1955 och 1965 av tre olika byggherrar vilka var HSB, Uddevallahem och Riksbyggen. För att särskilja sina byggnader gestaltades de med olika fasadmateriäl. Uddevallahem valde att putsa sina hus, HSB använde rött tegel och Riksbyggen gult tegel. I områdena uppfördes såväl lamellhus som punkthus och kedjehus och det anlades också flera gemensamma grönområden.

I anslutning till en central torgbildning, vars läge markerades med ett höghus som centrumaccent, etablerades servicefunktioner avsedda att betjäna bostadsområdet. Centrumanläggningen sammanlänkade också Skogslyckan och Unneröds områden med varandra.

Till följd av att varvet fick ekonomiska problem minskade dess möjligheter att färdigställa projektet varför den kommunala bostadsstiftelsen kom att färdigställa Skogslyckan.

Stadsplan från 1958. (Uddevalla kommun)

Flygbild över Skogslyckan-Unneröd från 1964. Vy mot öster. I bildens fond syns centrumanslaggnings högus. (Digitalt museum)

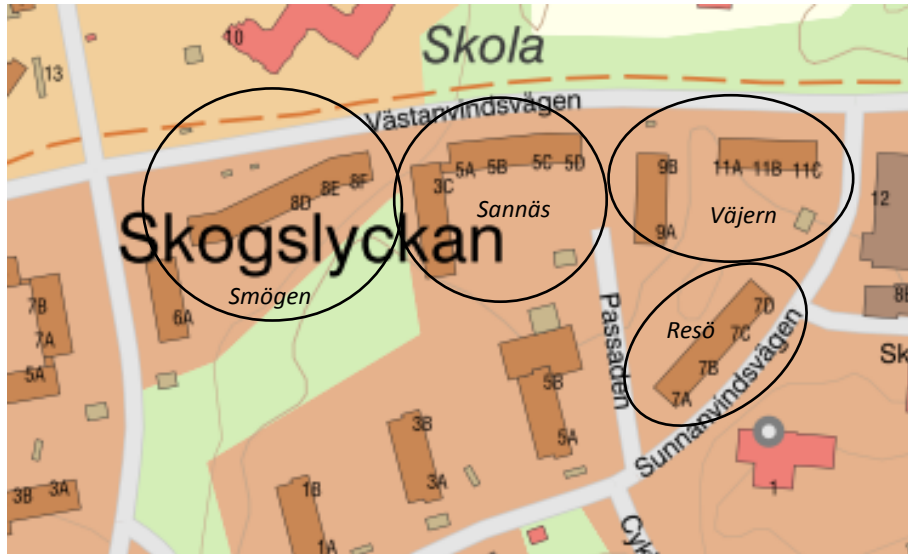
Centrumanläggningens torg, Skogslycketorget. Vy mot söder. (Digitalt museum)

Nyinflyttad i ett av höghusen, foto från 1958. (Digitalt museum)

Västra Skogslyckan (Smögen 1, Sannäs 1, Väjern 2, Resö 1)

Bostadshusen inom fastigheterna Smögen, Sannäs, Väjern och Resö uppfördes av det allmännyttiga Uddevallahem 1958-1959. Arkitektkontor bakom ritningarna var Hernek-Lindsten, baserat i Uddevalla och också det kontor som i hög grad stod bakom utformningen av Uddevalla centrum vid mitten av 1900-talet.

Fastigheterna Smögen, Sannäs, Väjern och Resö inom Västra Skogslyckan. (Länskartor)

Bostadshusen uppfördes som trevånings lamellhus i den mer plana delen av området men anpassades efter de topografiska förutsättningar som rådde på platsen. Ett av husen uppfördes i suterräng vilket i denna byggnad medförde bostadsytor i fyra våningar. Några av längorna utformades svagt svängda vilket medförde att de inte upplevdes lika långsträckta.

Placeringen av bostadslängorna i vinkel bildade också rumsligt avgränsade gårdar mot söder där grönytorna bestod av gräsmattor men även av sparad natur med uppvuxna träd och berg i dagen. I anslutning till husen etablerades även parkeringsplatser för de boendes bilar.

Fasaderna var symmetriskt uppbyggda med regelbundet placerade fönster, balkonger och entréer. Balkongerna liksom entrépartierna och fasaden i anslutning till trapphusen var förlagda indragna från fasadlivet. Det förekom också svagt utskjutande fasadpartier. Takens flacka lutning bidrog till att huslängorna fick en lådliknande karaktär.

Husen byggdes med en stomme av betong och ytterväggarna murades med block av lättbetong medan de bärande innerväggarna bestod av tegel. Balkongerna levererades färdigtillverkade med plattor av betong och sidoskärmar av vitbetong med front av glasfiberarmerad, korrugerad plast på en stomme av järn.

Området under uppförande. Ytterväggarnas lättbetongblock är alltjämt synliga. (Uddevallahem)

Socklarna var slätputsade och fasaderna putsades med ädelputs. Äldre fotografier och även nybyggnadsritningar visar att byggnadskropparna hade en variationsrik färgsättning med betoning av gavelpartier och volymer inom huskropparna. Indragna partier, exempelvis i anslutning till trapphusen, var färgsatta mörkare liksom vissa utkragade partier vilket skapade mönstereffekter i fasad. Möjligen var även balkongfronterna i olika kulör vilket antyds i det färgfotografi som redovisas längre fram i detta avsnitt.

Fotografi från strax efter uppförandet av Skogslyckan. Bilden visar att lamellhusen tillhörande Uddevallahem hade en varierad färgsättning med markering av vissa volymer inom och mellan huskropparna. Gavlarna hade också en ljus omfattning. (Digitalt museum)

Fastigheten Väjern, vy mot väster. Husen strax efter uppförandet. Fotografiet ger en tydlig bild av detaljer och visar också att olika fasadpartier markerades genom olika kulörer. (Uddevallahem)

Flygbilden antyder att balkongerna inom Västra Skogslyckan kan ha varit färgsatta med viss variation. (Digitalt museum)

Fönsterpartierna vid balkongerna skall ha haft en bröstning av trä. Dörrpartier samt fönster var också de av trä. Till entréportar och källardörrar valdes teak som lackades. Utvändiga entréplan utfördes med granit och i byggnadsbeskrivningen anges att entréportarna samt källarytterdörrarna var försedda med en omfattning av svart Fjäråsgnejs med slät klovyta och sågade kanter. Denna omfattning förekommer idag endast i en bostadslänga och det råder tveksamhet om samtliga portar och källardörrar verkligen fick denna omfattning.

Stommarna till skärmtaken ovan entréer och balkonger var av stålrör och taken avtäcktes med glasfiberarmerad plast. Utvändiga källartrappor hade räcken av platt- och rundjärn.

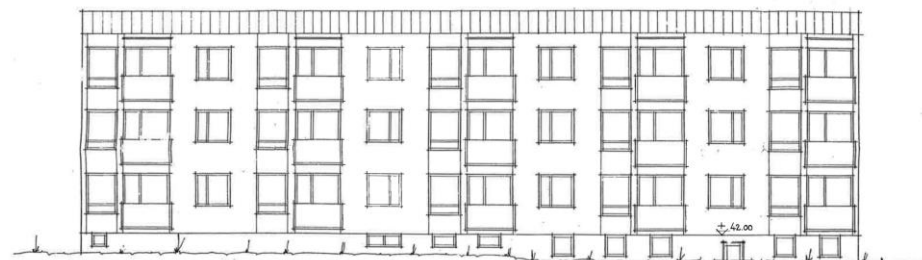
Bostadslängornas flacka sadeltak var i förekommande fall avtrappade till följd av byggnadernas anpassning till topografin. De var avtäckta med papp och dess plåt detaljer utfördes med förzinkad plåt, ett material som också skall ha använts till rännor, stuprör och beslag i fasad.

C1 - C6

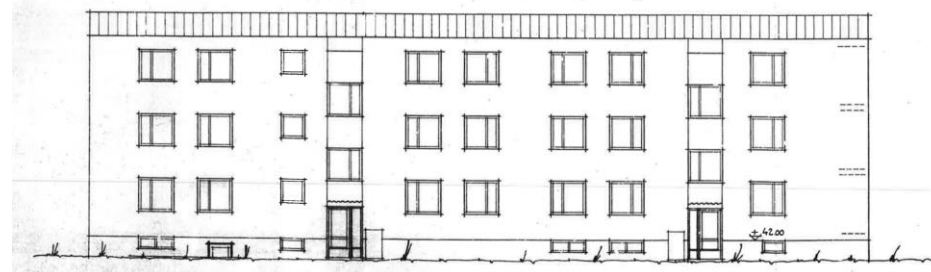
Byggnadsbeskrivning
till bostadshus Litt. C1 f. o. m. C6
å
KASEN-SKOGLYCKAN
UDDEVALLA

Byggnadsbeskrivning för
bostadshusen inom Uddevallahems
område i Västra Skogslyckan.
(Uddevallahem)

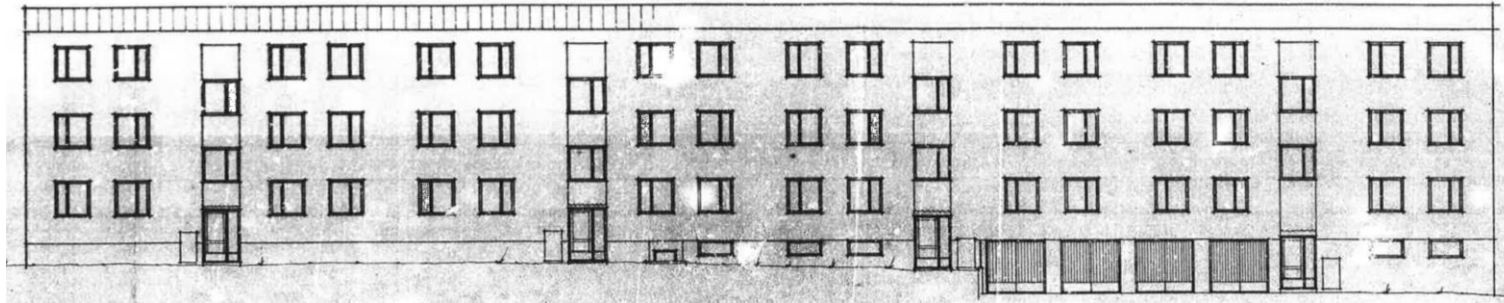
HERNEK - LINDSTEN
ARKITEKTER SÅR
UDDEVALLA

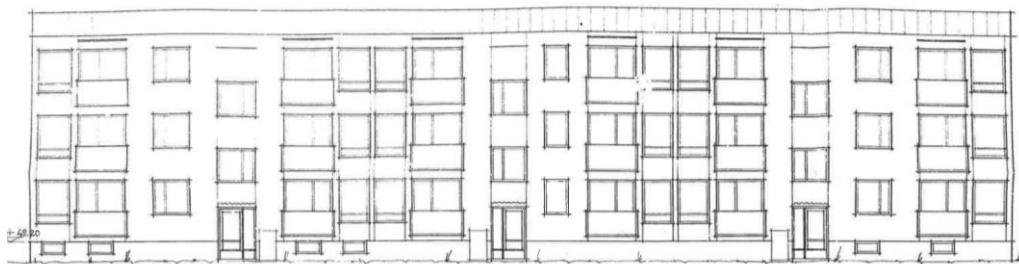
HOT VÄSTER

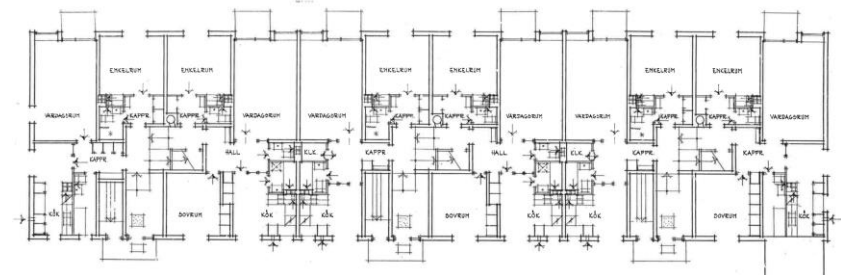
Nybyggnadsritningar för fastigheten Smögen.

Nybyggnadsritning för fastigheten Resö.

Nybyggnadsritning för fastigheten Väjern.

Exempel på planritning. Nybyggnadsritning för fastigheten Sannäs.

Samtliga ritningar är hämtade från bygglovarkivet, Uddevalla kommun.

Förändringar under årens lopp

Efter uppförandet har bebyggelsen inom fastigheterna Smögen, Sannäs, Väjern och Resö genomgått flera förändringar som ändrat det ursprungliga utförandet.

Under 1990-talet tilläggsisolerades husen och färgsättningen justerades. Fasadytorna stänkputsades sannolikt och fönsteromfattningar samt fasadytor som indragna partier vid trapphus slätputsades. Möjligen är fönstren, undantaget källarfönstren, utbytta men med bibehållen indelning alternativt i original men med sekundär plåtbeklädnad.

Några av entréportarna inom fastigheten Smögen har ersatts med sekundära aluminiumpartier liksom ett antal av källardörrarna inom hela området. Balkongerna har bytts ut, och nya har utförts med utökade mått och flertalet har glasats in.

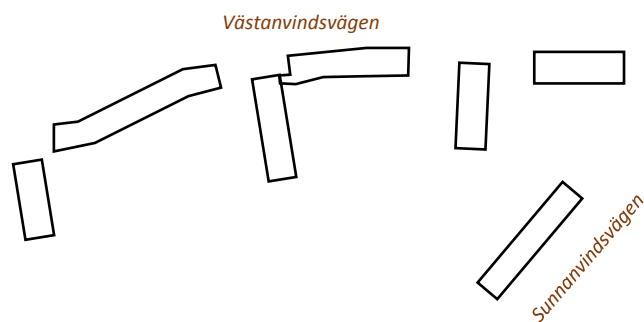
Plåtarbeten har överlag bytts ut, liksom skärmtakens avtäckningar. Sopnischer vid entrépartier har satts igen och flera källarnedgångar har försetts med en överbyggnad i plåt.

Källor: Bebyggelseregistret, Riksantikvarieämbetet, https://sv.wikipedia.org/wiki/Carl-Anders_Herneke (information hämtad 2021-08-05), Byggnadsbeskrivning till bostadshus Litt. C1 t o m C6 å Kasen-Skogslyckan Uddevalla, Hernek-Lindsten Arkitekter SAR (1958), Kulturmiljöprogram för Uddevalla kommun

Beskrivning och karakterisering

Bebyggelsemiljö

Fastigheterna Smögen, Sannäs, Väjern och Resö utgör en del av området Skogslyckan. Bebyggelsen inom ovanstående fastigheter är till viss del anpassad till de topografiska förhållandena och två av de tre huskropparna utmed Västanvindsvägen är längre och mjukt svängda. I vinkel till dessa återfinns vardera en huslänga vilket medför att en rumslighet skapas i anslutning till varje gård vilka samtliga vetter mot söder. Utmed Sunnanvindsvägen – på en höjd i relation till de övriga bostadshusen – ligger ytterligare en huslänga vilken ingår i fastigheten Resö.

Med undantag för huset utmed Sunnanvindsvägen (Resö) är samtliga entréer orienterade mot gårdarna. Fasaderna mot Västanvindsvägen uppvisar en mer sluten karaktär och inga balkonger vetter mot norr. Balkongerna återfinns istället mot mer soliga lägen i söder och väster.

Fasaderna utmed Västanvindsvägen har en mer sluten karaktär.

De längre huskropparna är svängda vilket medför att de sammanbundna fasaderna inte upplevs lika massiva.

Balkongerna vetter mot väster och söder.

Längorna inom fastigheten Sannäs är sammanbyggda med en lägre länkbyggnad.

Balkongernas placering följer fasadnivåerna.

Med undantag för fastigheten Resö vetter samtliga huvudentréer mot gårdarna.

Bebyggelsen är anpassad efter de topografiska förhållandena. Ett tidstypiskt drag hos efterkrigstidens bostadsområden är också att ta vara på naturens kvaliteter vid planering och inom området återfinns både sparad natur och berg i dagen.

Husens placering bildar rumsligt avgränsade gårdar.

Husens gestaltning, material och detaljer

Byggnaderna utgörs till övervägande del av lamellhus i tre våningar med källare. Längan inom fastigheten Resö har garage inom en del av källarvåningen och en av huskropparna inom Väjern ligger i suterräng. Nivåskillnaderna avspeglas bland annat i sammansättningen av byggnadsvolymer, takens utformning och fasadupbyggnaden, exempelvis gällande fönstersättning och balkongernas placering.

Fasaderna är tilläggsisolerade vilket medför att fönstren har en djupt liggande placering i relation till fasadlivet. Entréerna samt trapphusens fönster är förlagda i indragna fasadpartier och det förekommer också svagt utskjutande partier. Fasaderna är till karaktären symmetriska och enhetligt uppbyggda men med inslag av variation av byggnadskropparnas form och uppbyggnaden av fasad och tak till följd av terränganpassningen. Den sekundära färgsättningen av fasaderna understryker också den olikhet som finns mellan såväl byggnader som byggnadskroppar vilket till viss del återkopplar till den ursprungliga färgsättningen.

Sadeltaken har en mycket flack lutning vilket betonar husens något lådliknade karaktär, något som ytterligare förstärks av att taksprånget minskat till följd av tilläggsisoleringen. Taken är avtäckta med svart papp.

Balkongerna är ombyggda och utökade till sin storlek. Flera av dem är inglasade. Det förekommer också uteplatser inom fastigheten Resö. Fönstren är möjligen original med sekundär plåtbeklädnad eller så är de utbytta men med luftindelning lika ursprungligt utförande. Källarfönstren i trä är bevarade. Ett antal portar inom fastigheten Smögen är sekundära liksom några källardörrar. Originaldörrar är i lackad teak.

Bostadshusen utgörs av lamellhus övervägande i tre våningar.

Ett av husen har bostäder i suterräng.

De topografiska förutsättningarna medverkar till en viss variation i uttrycket gällande fasadupbyggnad och takutformning.

De ursprungliga fasaderna är tilläggsisolerade vilket medför att fönstren är djupt liggande i relation till fasadlivet.

Fönstren är möjliga i original men med en sekundär plåtbeklädd alternativt utbytta med ursprunglig luftindelning bibehållen.

Entréerna har ursprunglig placering. Ett antal portar är utbytta till aluminiumpartier men den övervägande andelen glasade teakpartier finns bevarade. Även granitstegen samt stommen till skärmtaken är original liksom flera av de runda armaturerna med trapphusets nummer angivet. De ursprungliga sopnischerna i anslutning till portarna är igensatta.

Den västliga huslängan inom fastigheten Sannäs har också originaldörrar till källaren liksom bevarade omfattningar i Fjäråsgnejs. Omfattningen med slätputs utgör ett senare tillägg.

Fastigheten Resö med garageportar i original.

Flertalet källartrappor har en sekundär överbyggnad av plåt.

Under överbyggnaden finns bevarade trappräcken och handledare.

Huset inom fastigheten Resö är sedan uppförandet försett med uteplatser mot väster.

Balkongerna är utbytta och har ett helt annat utförande än de ursprungliga. Plattor, räcken och fronter är sekundära och flertalet balkonger är inglasade.

Senare tillkomna installationer i fasad.

Exempel på ursprunglig stödmur i gjuten betong samt räcke i original.

Original

*Byggnadsvolym
Takutformning
Källartrappor i betong
Trappor av granit
Garageportar
Dörrömfattningar i gnejs
Källardörrar i teak
Entrédörrar i teak
Fönsterindelning
Stomme, skärmtak
Källarfönster
Smidesräcken
Armaturer (delvis)*

Förändrat

*Tilläggsisolerade fasader
Putsutförande
Färgsättning
Igensatta sopnischer
Plåtöverbyggnad, källartrappor
Dörrpartier i stål/aluminium
Taktäckning, skärmtak
Övriga fönster (utbytta eller med sekundär plåtbeklädnad)
Balkonger
Rörinstallationer i fasad
Plåtarbeten
Armaturer (delvis)*

Karakterisering och antikvarisk bedömning

Till karaktären hör Västra Skogslyckan hemma i efterkrigstidens planeringsideal där bostadshusens placering skapade rumsligt avgränsade gårdstyg och där det befintliga landskapets karaktär tillvaratogs i planeringen. Liksom många av det sena 1950-talets bostadsområden planerades det också med genomförd trafikseparering och anlagda parkeringsplatser hörande till området bostäder. Västra Skogslyckan utgör också en del av området Skogslyckan-Unneröd, en tidstypisk bostadsmiljö planlagd och uppförd som en helhet, karakteriserad av trevåningslamellhus, punkthus, skivhus och en centrumanläggning avsedd att betjäna de boende med servicefunktioner.

Bostadshusen inom det aktuella planområdet har drag av det traditionella lamellhusbyggandet men tillhör det mer rationella byggande som tog fart vid årtiondets slut. Det avspeglas främst i byggnadernas lådliknande volym men var ursprungligen än mer tydligt genom exempelvis balkongernas gestaltning.

Byggnaderna har under årens lopp genomgått flera förändringar som påverkat det ursprungliga utförandet. Ändringar som medfört en negativ påverkan på den ursprungliga utformningen är huvudsakligen tilläggsisoleringen liksom ombyggnaden av balkongerna. Originalkaraktären kan idag avläsas främst genom byggnadernas volym, takutformningen med flacka sadeltak och den ursprungliga fasaduppbyggnaden (fönstersättning, portar och balkongers orientering etc.) liksom i detaljer typiska för tidens formspråk (fönsterindelning etc.).

Kvaliteter och karaktärsdrag

Följande karaktärsdrag utgör väsentliga delar av det aktuella planområdets/bostadsområdets kvaliteter och bör beaktas vid förändring och utveckling av området och bebyggelsen.

Miljö

- Miljön som planlagd helhet
 - *Bebyggelse anpassad till naturens förutsättningar*
 - *Sparad natur*
 - *Rumsligt avgränsade gårdar*
 - *Gestaltningmässigt, sammanhållen bebyggelse*
 - *Bostadshusens placering*
 - *Bostadshusens karaktär med viss slutenhet utåt och öppenhet inåt (mot gårdstytorna)*

Byggnader

- Byggnadsvolymer
- Fasaduppbyggnad (original)
- Takutformning (original)
- Byggnadsdelar/detaljer (original)
 - *Naturstenstrappor vid entrépartier*
 - *Betongtrappor till källaringångar*
 - *Garageportar i trä*
 - *Dörromfattningar i gnejs*
 - *Källardörrar i teak*
 - *Entrédörrar i teak*
 - *Fönsterindelning*
 - *Smidesräcken*
 - *Armaturer*

Konsekvensbeskrivning

Planerade åtgärder

Uddevallahem planerar att förtäta Västra Skogslyckan genom att bygga på befintliga hus med två våningar. Åtgärderna omfattar sex huskroppar (svartmarkerad huslänga nedan omfattas inte av åtgärderna). I samband med påbyggnaden av husen avser man också att installera hissar i anslutning till samtliga trapphus.

Kommunen har gjort bedömningen att en förtätning av området är möjligt, under förutsättning att man inför planarbetet beaktar områdets gestaltning.

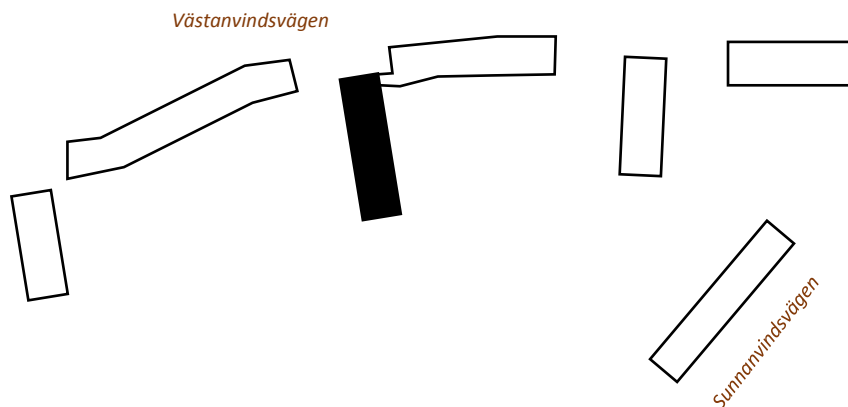
Område som planeras att förse med ny detaljplan är markerat med röd linje. (Uddevallahem).

Konsekvensbeskrivning

Skogslyckan tillsammans med Unneröd har i kulturmiljöprogrammet för Uddevalla kommun konstaterats ha ett kulturhistoriskt värde som en god exponent för det sena 1950-talets byggande. I programmet gjordes också bedömningen att områdets byggnader bör förse med varsamhetsbestämmelser eller föreskrifter av skyddscharakter i detaljplan.

Miljön i sin helhet

Västra Skogslyckan ingår i ett tidstypiskt bostadsområde från slutet av 1950-talet och utgör i det sammanhanget en del av en större helhet. Kulturmiljön omfattar punkthus, skivhus, en centrumanläggning markerad med ett höghus samt lamellhus i tre våningar grupperade kring gårds- och grönytor.

Den svartmarkerade byggnaden omfattas inte av åtgärder.

Trevånings lamellhus utgör ett av områdets tidstypiska karaktärsdrag varför en påbyggnad av en del av denna bebyggelse bedöms medföra negativa konsekvenser för kulturmiljön i sin helhet.

Planområdet

I genomförd utredning kan konstateras att bebyggelsen inom planområdet har en förändrad originalkaraktär. Ändringar såsom balkongernas ombyggnad, tilläggsisoleringen och utbyte av originaldelar har i hög grad påverkat den ursprungliga utformningen och originalkaraktären kan främst avläsas i volym, takutformning och fasaduppbyggnad.

Bedömningen är därför att en påbyggnad av befintlig bebyggelse inom planområdet bör kunna genomföras med rimliga konsekvenser för bebyggelsens kulturhistoriska

värde. Det förutsätter att man i planarbetet tar stor hänsyn till det som finns bevarat av den ursprungliga karaktären och att dessa karaktärsdrag inte raderas ut utan snarare förstärks vid gestaltning av påbyggnaden. Dock bedöms det medföra en negativ konsekvens för miljöns karaktärsdrag med arkitektoniskt sammanhållen bebyggelse att ett av husen planeras lämnas utan påbyggnad.

Påbyggnad bedöms kunna genomföras under förutsättning att de rekommendationer för bevarande och utveckling som finns redovisade i det kapitel som behandlar principer för gestaltning följs.

Förslag på bestämmelser i detaljplan

Byggnaderna klassas som särskilt värdefulla och omfattas därmed av bestämmelserna i 8 kap.13 § PBL.

Utgångspunkter för förslag avseende bestämmelser i detaljplan

Bedömningen är att genomförda förändringar (ombyggnad av balkonger, tilläggsisolering) medfört en förvanskning av bebyggelsen inom planområdet. Utvändigt finns det inte så många originaldelar att värna med skyddsbestämmelser varför utgångspunkten är att det är mest lämpligt med preciserade varsamhetsbestämmelser för bebyggelsen inom Västra Skogslyckan.

Förslagen på varsamhetsbestämmelser syftar till att värna bevarade, ursprungliga karaktärsdrag samt att ändringar mm utförs med utgångspunkt i identifierade värden.

För exteriören gäller att underhållsåtgärder bör utföras med material och metoder anpassade till ursprunglig karaktär och färgsättning bör ske utifrån originalfärgsättning eller en färgsättning som bedöms kulturhistoriskt riktig. Fasadens originaldetaljer bör så långt möjligt bevaras och vid behov ersättas med nytilverkade lika original eller med utförande typiskt för byggnadens uppförandetid. Vid exempelvis dörrbyte samt åtgärder avseende sekundära partier och delar såsom fönster, balkonger mm bör originalutförande eller utförande typiskt för bebyggelsens uppförandetid utgöra förlaga.

Ändringar av interiör såsom trapphus bör genomföras med varsamhet om byggnadens originalkaraktär.

Förslag på varsamhetsbestämmelser i detaljplan

Varsamhetsbestämmelser

- *Byggnaden skall bibehållas till sin ursprungliga karaktär med avseende på arkitektoniskt formspråk, proportioner, fasadupbyggnad, material och materialbehandling.*
- *För byggnaden väsentliga karaktärsdrag och kvaliteter skall tas tillvara vid ändring.*
- *Tillägg, ändringar och underhåll av exteriör och interiör skall utföras med utgångspunkt i byggnadens originalkaraktär eller med utförande typiskt för byggnadens uppförandetid. Vid exempelvis fönsterbyte, ändring av entréer, ombyggnad av balkonger, justering av färgsättning, ombyggnad av trapphus mm skall originalutförande eller utförande typiskt för byggnadens uppförandetid utgöra förlaga alternativt utgångspunkt.*
- *Påbyggnad av husen och tillbyggnad för hiss skall gestaltningmässigt utgå från befintlig byggnads ursprungliga karaktär avseende arkitektoniskt formspråk, proportioner, fasadupbyggnad, material och materialbehandling.*

Utökad lovplikt

- *Utökad bygglovsplikt gäller för underhåll av exteriör.*

Förslag på gestaltungsprinciper vid påbyggnad

Inledningsvis följer rekommendationer för hur identifierade karaktärsdrag och kvaliteter bör beaktas vid förändring och utveckling av bebyggelsen inom planområdet. Rekommendationerna följer av beskrivningen och karakteriseringen av bebyggelsemiljön och byggnaderna. Utgångspunkten är att de ursprungliga karaktärsdrag som finns bevarade bör betonas och förstärkas. Gestaltning av ombyggnad bör anknyta till ursprunglig utformning i såväl helhet som i material och detaljer.

Därefter följer förslag på gestaltungsprinciper vid påbyggnad, anpassade till varsamhetsbestämmelserna i föregående avsnitt. Gestaltungsprinciperna utgår från genomförd karakterisering och beskrivning liksom upprättade rekommendationer för bevarande och utveckling.

Rekommendationer för bevarande och utveckling

Rekommendationerna är av övergripande karaktär.

- *Bevarande och utveckling utförs med utgångspunkt i befintlig bebyggelses ursprungliga karaktär (avseende arkitektoniskt formspråk, proportioner, takutformning, fasaduppbyggnad, byggnadsdelar etc)*
- *Underhåll, ändringar och tillägg utförs med varsamhet om bebyggelses ursprungliga karaktär, exempelvis avseende materialval, detaljlösningar mm. Tillägg väljs med utgångspunkt i bebyggelses originalkaraktär avseende material, formspråk etc*
- *Bebyggelses tydliga anpassning till topografin bibehålls*
- *Bebyggelses karaktär av slutenhet utåt och öppenhet inåt bibehålls. Entréer samt balkonger och uteplatser tillåts endast i ursprungliga väderstreck.*

- *Ursprungliga byggnadsdelar bevaras i första hand, alternativt kompletteras lika original alternativt med utformning som överensstämmer med bebyggelses originalkaraktär*
- *Färgsättning utförs med utgångspunkt i bebyggelses originalfärgsättning*
- *I samband med renovering och ändring bör målsättningen vara att riva befintlig tilläggsisolering så att fasaderna och byggnaderna i sin helhet får ett utförande som bättre överensstämmer med bebyggelses originalkaraktär*
- *I samband med renovering och ändring bör målsättningen vara att omgestalta sekundära balkonger till ett utförande som bättre överensstämmer med bebyggelses originalkaraktär*
- *I samband med renovering och ändring bör målsättningen vara att sekundära byggnadsdelar ersätts av byggnadsdelar som bättre överensstämmer med bebyggelses originalkaraktär*
- *I samband med renovering och ändring bör plåtöverbyggnad vid källarnedgångar ersättas med lösning som bättre överensstämmer med byggnadens originalkaraktär*
- *Tekniska installationer utförs med hänsyn till bebyggelses originalkaraktär*
- *Tillgänglighetsanpassningar och andra anpassningar till följd av tekniska egenskapskrav utförs med varsamhet om bebyggelses originalkaraktär*
- *Ombyggnad av trapphus utförs med varsamhet om byggnadens originalkaraktär, exempelvis avseende materialval, detaljlösningar mm.*

Ändringar och tillägg utförs med utgångspunkt i bebyggelsens
originalkaraktär avseende material, formspråk etc

Principer för gestaltning

Principerna är allmänt hållna och att betrakta som riktlinjer i samband med
gestaltningsarbetet. Principerna avser endast delar som berörs av en påbyggnad, för
rekommendationer avseende underhåll mm, se under rubriken *Rekommendationer
för bevarande och utveckling*.

- Påbyggnad bör gestaltningsmässigt, såväl i helhet som i detaljer, underordna sig befintlig bebyggelses ursprungliga utformning och karaktär.
- Markering av påbyggnad som senare tillägg (genom formspråk, färgsättning, fasadupbyggnad mm) bör undvikas.
- För att undvika att de långa, sammanhängande fasaderna till följd av påbyggnad upplevs alltför massiva bör man istället bryta upp volymen genom att variera färgsättningen mellan byggnadskropparna, inte mellan påbyggnad och befintlig byggnad. (se nedanstående förtydligande avseende volym).

Streckade linjer anger vad som är att betrakta som en volym i detta sammanhang.

- Påbyggnad bör utformas lika befintlig bebyggelse avseende fasadupbyggnad (placering av balkonger, fönstersättning mm). Balkonger mot andra väderstreck än söder och väster bör undvikas.
- Befintlig utformning med olika takhöjd till följd av terränganpassning bör bibehållas.
- Takutformning bör vara av typen flackt sadeltak lika befintligt.
- Tillbyggnad för hiss bör gestaltningsmässigt, såväl i helhet som i detaljer, underordna sig befintlig bebyggelses ursprungliga utformning och karaktär. Uppglasade ytor bör undvikas.
- Tilläggsisolering bör rivas för att erhålla ett sammanhängande arkitektoniskt uttryck mellan befintlig byggnad och påbyggnad (avseende placering av fönster i relation till fasadliv). Nya fasadytor bör utformas lika ursprungligt utförande, med genomfärgade, slätputsade ytor.
- Befintliga balkonger bör byggas om för att erhålla ett utförande som bättre överensstämmer med bebyggelsens originalkaraktär. Påbyggnads balkonger och befintlig byggnads balkonger utformas med enhetligt utseende.
- Färgsättning bör utgå från ursprunglig färgsättning alternativt färgsättning karaktäristisk för det sena 1950-talets arkitektur. Målade fönsteromfattningar bör undvikas.
- Tekniska installationer utförs med hänsyn till bebyggelsens originalkaraktär.
- Tillgänglighetsanpassningar och andra anpassningar till följd av tekniska egenskapskrav utförs med varsamhet om bebyggelsens originalkaraktär.
- Ombyggnad av trapphus bör utföras med varsamhet om byggnadens originalkaraktär.
Kommentar: Inventering av trapphus bör utföras av antikvarie för att säkerställa att befintliga värden tillvaratas i samband med ombyggnad.